

הבנת הנקרא - קטעים לתרגול

מקבץ 1

הבנת הנקרא

לפניכם ארבעה קטעים ובסוף כל אחד מהם שאלות. קראו כל קטע בעיון וענו על השאלות שאחרי.

I קטע

(1) אופניים הם אמצעי תחבורה פשוט ונוח, ואפילו ילדים יכולים להשתמש בהם. בימינו אנחנו רגילים לכך שאנשים רוכבים על אופניים כדי להגיע ממקום למקום, ולא נראה לנו שיש לאופניים חשיבות מיוחדת. ואולם, האופניים נחשבים להמצאה מהפכנית, שהשפיעה מאוד על התפתחות אורח החיים המודרני והובילה לשינויים חברתיים חשובים.

(5) הדגם הראשון של האופניים הומצא בתחילת המאה התשע עשרה. רק אנשים מעטים השתמשו באופניים מהדגם הזה, משום שהם היו יקרים ומסוכנים לנסיעה, והרכיבה עליהם הצריכה כוח רב ומיומנות. בשנות השמונים של המאה התשע עשרה הומצאו "אופני הבטיחות" – האופניים המשמשים גם בימינו, שהרכיבה עליהם קלה ובטוחה יותר. האופניים האלה, שגם היו זולים יותר, נעשו כלי תחבורה יום-יומי ופופולרי, בייחוד בארצות הברית ובבריטניה. גם בני המעמד הנמוך קנו אופניים, והדבר תרם לצמצום הפערים שבין העשירים לעניים: האופניים אפשרו לפועלים שעבדו בערים והתגוררו בשכונות העוני שבמרכזן לעבור לגור בפרוורים – אזורי המגורים שמסביב לערים – ולהגיע לעבודתם ברכיבה על אופניים. כך הצליחו הפועלים לעזוב את שכונות העוני.

(15) האופניים גם תרמו הרבה למאבק למען זכויות האישה במדינות המערב. עד סוף המאה התשע עשרה לא היה מקובל שנשים יטיילו בדרכים בלי ליווי של גברים. לאחר המצאת אופני הבטיחות החלו נשים לרכוב על אופניים עם חברות או אפילו לבדן. הבגדים הכבדים והמגבילים שנשים נהגו ללבוש לא התאימו לרכיבה על אופניים, ולכן עם הזמן נעשו בגדי הנשים קלים ונוחים יותר. על כך אמרה הפעילה הפמיניסטית סוזן ב' אנתוני: "אני חושבת שהרכיבה על אופניים השפיעה על שחרור האישה יותר מכל דבר אחר בעולם."

(20) גם היום האופניים תורמים לשינוי חברתי. במדינות שעדיין אין בהן זכויות שוות לנשים, הם ממלאים תפקיד דומה לזה שמילאו בסוף המאה התשע עשרה במערב. במקומות שאין בהם כבישים נוחים, אופניים הם האמצעי היחיד שבזכותו ילדים יכולים להגיע לבית הספר ורופאים יכולים להגיע לכפרים מרוחקים כדי לטפל בחולים. גם במדינות שיש בהן כבישים טובים, אופניים הם אמצעי התחבורה הזול והנגיש ביותר, והממשלות מעודדות את הרכיבה עליהם משיקולים כלכליים, חברתיים וסביבתיים.

השאלות

1. למה כתוב בשורה 1 שילדים יכולים להשתמש באופניים?

- (1) כדי להסביר למה לאופניים יש חשיבות מיוחדת
- (2) כדי להסביר מה הייתה המטרה המקורית של המצאת האופניים
- (3) כדי להראות עד כמה קל לרכוב על אופניים
- (4) כדי להראות לאילו שינויים חברתיים הובילה המצאת האופניים

2. לפי הפסקה השנייה, בזכות העובדה שבני המעמד הנמוך קנו אופניים, הם -

- (1) יכלו לעבור לעבוד בערים
- (2) יכלו להרוויח יותר כסף מעבודתם
- (3) יכלו לשפר את המצב בשכונות העוני
- (4) יכלו לעבור לגור במקומות טובים יותר

3. איזה מהמשפטים הבאים נכון לפי הפסקה השלישית?

- (1) נשים החלו ללבוש בגדים קלים ונוחים יותר כדי שיוכלו לרכוב על אופניים
- (2) נשים לבשו בגדי גברים כדי שיוכלו לרכוב על אופניים בנוחות
- (3) נשים החלו לרכוב על אופניים רק כאשר הבגדים נעשו קלים ונוחים יותר
- (4) נשים העדיפו ללבוש בגדים קלים ונוחים ולא לרכוב על אופניים

4. לפי שורות 20-22, אילו לא היו אופניים, מה היה קורה במקומות שאין בהם כבישים נוחים?

- (1) היו בהם פחות כפרים מרוחקים
- (2) ילדים לא היו מצליחים להגיע לבתי הספר
- (3) לא היו בהם הרבה בתי ספר
- (4) פחות רופאים היו גרים בהם

5. מה הנושא העיקרי של הקטע?

- (1) המהפכות החברתיות שהובילו להמצאת האופניים
- (2) התפתחות האופניים, מהדגם הראשון ועד לאופני הבטיחות
- (3) השפעותיהם של האופניים על שינוי חברתי בעבר ובהווה
- (4) תרומתם של האופניים לצמצום הפערים בין עשירים לעניים

קטע II

- (1) ביפן יש לצבע האדום משמעות מיוחדת. בדגל יפן יש עיגול אדום על רקע לבן, המסמל את השמש העולה. היפנים האמינו כי מוצאם מן השמש ולכן קראו לארצם "ניפון" – שילוב של המילים: מוצא ושמש (השם העברי "יפן" הוא שיבוש של השם המקורי). יפנים בני דת השינטו הקימו לאלים שלהם מקדשים רבים וצבעו אותם באדום, צבע המעיד על יחס של כבוד אליהם. מקורה של מסורת צביעת המקדשים באדום הוא כנראה בסין, בדומה למקור הכתב, האומנות והדת. הצבע האדום בולט גם בטקסים, בחגיגות ובתאטרון. בתאטרון היפני המסורתי, תאטרון הקבוקי, שחקנים המופיעים בתפקידי שדים צובעים את שערם באדום-כתום עז כדי להדגיש שאינם אנושיים. שפתי השחקנים צבועות אף הן אדום חזק, המודגש אף יותר על רקע פניהם הצבועים לבן.
- (5)
- נראה שגם הטבע הוסיף לאהבתם של היפנים לאדום: שינויי העונות ניכרים מאוד ביפן, ובעונת הסתיו העצים "בוערים" באדום. העץ הבולט ביותר בגוני השלכת שלו הוא "אֶדֶרֶ פֶּנִי", שצורת העלים שלו מזכירה כף יד. בסתיו צובעים עצי האדר את הרי יפן באדום, ויפנים רבים נוהרים לטבע לצפות בתופעה מיוחדת זו, שהם מכנים "קוֹיֹו"; מילה זו פירושה עלים מאדימים או מצהיבים. מראות השלכת משפיעים מאוד גם על האומנים ביפן, וביצירותיהם הם מרבים להשתמש בצבעי האדום. הציירים היפנים אף מוסיפים לחתימת שמם חותמת בצבע אדום. למעשה, כמעט לכל אדם ביפן יש חותם עשוי אבן, וכאשר טובלים אותו בדיו אדומה, הוא משמש לחתימה, ממש כמו החתימה בכתב יד אצלנו.
- (10)
- (15)
- פרחים אדומים דווקא נדירים ביפן. אולי בשל כך פריחת פרח הליקוריס האדום מעוררת שם התרגשות רבה. 21 בספטמבר, היום שבו אורך היום שווה לאורך הלילה, הוא יום מקודש ביפן. בסמוך ליום זה הליקוריס מכסה בכתמים אדומים לוהטים את שולי שדות האורז, את צדי הדרכים ואת בתי הקברות שבכפרים. יפנים רבים מאמינים שבזמן זה רוחות המתים מבקרות בבתיים שבהם גרו המתים בעודם בחיים, ופרח הליקוריס, הפורח בזמן זה, מכונה "שיביטוֹ בֶּנֶה" – פרח המתים.
- (20)
- את האהבה לצבע האדום ואת הקשר שלו לגאווה הלאומית ממחישים – אולי יותר מכול – דגי הקרפיון שבברכות הנוי בגנים היפניים. מתברר שהיפנים מוכנים לשלם עשרות אלפי דולרים בעבור דג לבן שעל גבו כתם עגול בצבע אדום, המזכיר להם את דגל מדינתם.

השאלות

6. במה מתמקדת הפסקה הראשונה?

- (1) בחשיבותו של תאטרון הקבוקי אצל היפנים
- (2) ביחסם של היפנים לשמש
- (3) באהבה הגדולה של היפנים ליערות ולטבע בכלל
- (4) בשימוש הנרחב של היפנים בצבע האדום

---

7. מה מאפיין את העץ "אדר כפני", המוזכר בפסקה השנייה?

- (1) צורת עליו מזכירה כפות ידיים
- (2) מן העלים שלו מכינים דיו אדומה
- (3) הוא משמש להכנת החותם של הציירים היפנים
- (4) עלי השלכת שלו בוערים בקלות

---

8. לפי הקטע, במה באה לידי ביטוי השפעת הטבע על האומנים ביפן?

- (1) האומנים ביפן מרבים לצייר באבן מיוחדת שהם טובלים בדיו אדומה
- (2) האומנים ביפן מציירים רק מראות מן הטבע
- (3) הצבע האדום, הבולט בטבע, ניכר גם ביצירותיהם של האומנים ביפן
- (4) העלים של עצי האדר משמשים לאומנים ביפן להכנת הצבע האדום

---

9. בשורה 16 כתוב "פרחים אדומים דווקא נדירים ביפן". במקום המילה **נדירים** אפשר לכתוב -

- (1) אינם חדשים
- (2) משונים
- (3) שגרתיים
- (4) אינם רבים

---

10. מה משותף לדגל יפן ולדג הקרפיון המיוחד שהיפנים מוכנים לשלם בעבורו עשרות אלפי דולרים?

- (1) בשניהם יש עיגול אדום על רקע לבן
- (2) לשניהם מחיר גבוה
- (3) שניהם מקשטים את ברכות הנוי
- (4) שניהם נדירים ביפן

קטע III

- (1) מי שיישא עיניו אל השמיים בסתיו או באביב יוכל, לעיתים, לראות להקות של ציפורים חולפות בשמי הארץ. עופות ממינים שונים נודדים בסתיו מחצי כדור הארץ הצפוני לחצי הדרומי, למקומות חמים יותר, ובאביב הם שבים לאתרי הקינון שלהם במקום מוצאם.
- (5) עוד בימי קדם סקרנה את האדם השאלה כיצד "יודעות" הציפורים מתי לנדוד ולאן. גם היום אין תשובות ברורות לשאלות הנוגעות לתופעה מרתקת זו. עם זאת, ההתפתחויות הטכנולוגיות בעשורים האחרונים נתנו בידי האדם כלים חדשים ויעילים לעקוב אחר מסלול נדידת הציפורים. באחת משיטות המעקב משתמשים במשדרי רדיו ובלוויינים. לפני תחילת הנדידה הצפּוּרִים (חוקרי הציפורים) עוקבים אחר להקות ציפורים ויורים חֲצֵי הרדמה בכמה מהציפורים. לגופה של ציפור שנלכדה הם מצמידים מְשֵׁדֵר, והוא מְשֵׁדֵר כל הזמן אותות רדיו. הַמְשֵׁדֵר כמעט חסר משקל ואינו מכביד על הציפור, ולאחר שהיא מתעוררת היא מתעופפת בקלות. הַמְשֵׁדֵר מסוגל לשדר חודשים ואף שנים בלי הפסקה, כי הוא פועל באמצעות סוללה סולרית, הנטענת בשעות היום מקרני השמש. אותות הרדיו שהמְשֵׁדֵר מְשֵׁדֵר מלמדים על כיוון התעופה של הציפור, על מהירותה ועל הזמנים שבהם היא בתנועה או במנוחה. אותות השידור נקלטים בלוויינים שבחלל ומועברים לתחנות מעקב בכדור הארץ. לפי האותות שנקלטו מסמנים החוקרים על מפה את מקום הציפור בכל נקודת זמן, ומסרטטים את המסלול של מסעה.
- (15) הנתונים מתפרסמים באתר אינטרנט המיוחד לעניין זה, וכל אדם יכול לצפות בהם. חובבי ציפורים רבים עוקבים בהתרגשות אחר התקדמות הציפורים בנדידתן.
- ישראל היא צומת מרכזי בין שלוש יבשות. העופות הנודדים מאירופה עוברים ברובם דרך ישראל - ואף שוהים בה זמן מה - בדרכם הארוכה לאפריקה החמה וממנה חזרה. רבים מהם חונים בה בלהקות גדולות שבועות מספר לצורך מנוחה ואגירת כוח להמשך המסע. בעמק החולה שבצפון הארץ בולטים בעיקר העגורים, עופות גדולים ומרשימים המגיעים לשם בעשרות אלפיהם בעונות הנדידה. מטיילים וחובבי ציפורים המבקרים במקום נהנים לצפות בלהקות העגורים הגדולות ומתרגשים מקולותיהם הייחודיים.
- (20)

השאלות

11. על פי הפסקה הראשונה, לאיזה כיוון נודדות הציפורים לפני החורף מחצי כדור הארץ הצפוני?

- (1) צפונה
- (2) מערבה
- (3) דרומה
- (4) מזרחה

---

12. בשורות 6-7 כתוב: "באחת משיטות המעקב". לאיזה מעקב הכוונה?

- (1) מעקב אחר השימוש במכשירי רדיו ולוויינים
- (2) מעקב אחר קינון הציפורים
- (3) מעקב אחר פיתוח כלים יעילים
- (4) מעקב אחר מסלול הנדידה של הציפורים

---

13. לפי הפסקה השנייה, כיצד לוכדים את הציפורים?

- (1) יורים בהן חֶצִי הרדמה
- (2) מצמידים להן מִשְׁדֵר
- (3) עוקבים אחר האותות המגיעים מן המְשֻׁדְרִים
- (4) עוקבים אחר כיוון נדידתן

---

14. כיצד לומדים החוקרים את מסלול נדידתן של הציפורים?

- (1) הם אוספים את המְשֻׁדְרִים הזעירים שהוצמדו לציפורים
- (2) הם ממתינים לציפורים בתחנות העצירה שלהן
- (3) הם מסמנים על מפה את האותות שהתקבלו בתחנות המעקב
- (4) הם מצמידים משדרים לאזורי הקינון שלהן

---

15. איזה משפט מסכם בצורה הטובה ביותר את מה שנאמר בפסקה האחרונה?

- (1) העגורים הרבים העוברים בעמק החולה אינם משאירים בו מקום לציפורים אחרות
  - (2) ציפורים רבות עוצרות בעמק החולה בגלל מזג האוויר הנוח בו
  - (3) בשל מיקומה הגאוגרפי של ישראל ציפורים רבות חונות בה במהלך נדידתן
  - (4) תיירים רבים באים לישראל רק כדי לצפות בנדידת הציפורים
-

קטע IV

- (1) כשהוקם בית הספר הדמוקרטי בחדרה ב-1987 הוא היה יחיד מסוגו בארץ. כיום יש בישראל 30 בתי ספר דמוקרטיים. מדוע בתי ספר אלו נעשו מבוקשים כל כך? הם אינם מבטיחים מצוינות וגם לא הצלחה. אנשי החינוך הדמוקרטי סבורים כי החינוך הרגיל מבטיח הצלחה בחיים למי שמציית למבוגרים, ואילו מטרת החינוך הדמוקרטי היא לעזור לילד להכיר ולממש את עצמו, ותפקיד אנשי החינוך הוא ללוות את הילד בתהליך זה. (5)
- אחד המאפיינים של בתי הספר הדמוקרטיים הוא אפשרויות הבחירה הרבות: התלמיד יכול לבנות מערכת שעות אישית, ואינו חייב להשתתף בשיעורים שאינו מעוניין בהם. עם זה, משהתחיל ללמוד באחד הקורסים, עליו לעמוד בדרישות הקורס. גישתו החופשית של בית הספר מאפשרת לכל תלמיד למצוא דרך ייחודית לביטוי וללמידה. ההנחה היא שכאשר ילד ילמד ללא כפייה דברים שמעניינים אותו, הוא ירצה ללמוד. התפיסה בחינוך הדמוקרטי היא שלכל תלמיד קצב למידה אישי משלו, ולכן בשיטת חינוך זו אין דרישה להספיק ללמוד חומר רב בזמן קצר. גם תוכנית הלימודים אינה נקבעת מראש, כי לפי תפיסת בתי הספר הדמוקרטיים הלמידה מתרחשת במגוון דרכים. כך, למשל, ילד שמסתובב שבוע ימים בחצר בית הספר ולא נכנס לשיעורים לומד מהו שעמום. כאמור, התפיסה המנחה היא שכאשר ילד מנהל את חייו כאדם חופשי, הוא מפתח באופן טבעי מוכנות ורצון ללמידה.
- (15) בתי הספר הדמוקרטיים ייחודיים לא רק בחופש שהם מעניקים לתלמידים אלא גם במערכת החוקים שלהם. בית הספר הוא כמו מדינה קטנה: יש פרלמנט שקובע חוקים, יש ועדות הדואגות לאכיפת החוקים ויש ועדת משמעת השופטת את העוברים על החוקים. בכל הוועדות ובפרלמנט משתתפים תלמידים, מורים והורים, והחוקים מחייבים את כולם.
- (20) הרעיון העומד ביסוד בית הספר הדמוקרטי הוא כיבוד זכויות האדם וזכויות הילד. לדעתם של אנשי החינוך הדמוקרטי, בית הספר שלהם מותאם לרוח הזמן: כיום, יותר מבעבר, מתאפשר מקום נרחב לביטוי ייחודי; גם עולם התעסוקה השתנה – בעבר, בתקופת המהפכה התעשייתית, היה צורך בעיקר בצייתנות, ואילו למקצועות המובילים של היום דרושים יוזמה, יצירתיות ודמיון. אותם אנשי חינוך סבורים כי בתי הספר הרגילים ממשיכים "לייצר" פועלים צייתנים בשל הקושי של המורים לוותר על מעמדם ועל סמכותם.

השאלות

16. מה נכון לפי הפסקה הראשונה?

- (1) יש יותר בתי ספר דמוקרטיים מבתי ספר רגילים
- (2) רוב האנשים מעדיפים את החינוך הדמוקרטי על פני החינוך הרגיל
- (3) מטרת החינוך הדמוקרטי שונה ממטרת החינוך הרגיל
- (4) תלמידי החינוך הדמוקרטי מצטיינים יותר מתלמידי בתי הספר הרגילים

---

17. לפי תפיסת בתי הספר הדמוקרטיים, כאשר ילדים מסתובבים בחצר כמה ימים ולא נכנסים לשיעורים הם -

- (1) מפסידים חומר רב
- (2) חושבים מה מעניין אותם
- (3) לומדים גם מכך דבר-מה
- (4) בונים את מערכת השעות שלהם

---

18. איזו כותרת מתאימה ביותר לפסקה השלישית בקטע?

- (1) החופש שבתי הספר הדמוקרטיים מעניקים
- (2) מעורבות הורים בניהול בית ספר דמוקרטי
- (3) שוויון בין תלמידים למורים בבית הספר הדמוקרטי
- (4) מערכת הכללים והחוקים בבתי הספר הדמוקרטיים

---

19. לפי הפסקה האחרונה, לדעתם של תומכי בתי הספר הדמוקרטיים -

- (1) בתי הספר הדמוקרטיים מותאמים לרוח התקופה
- (2) היסוד הרעיוני של בתי הספר האלה גובש כבר בתקופת המהפכה התעשייתית
- (3) למקצועות המובילים במשק כיום דרושים משמעת וצייתנות
- (4) כיום, יותר מבעבר, קשה למורים לוותר על מעמדם ועל סמכותם

---

20. השלימו את החסר:

לפי הנאמר בפסקה האחרונה, בתי הספר הדמוקרטיים מכוונים _____ ואילו בתי הספר הרגילים מכוונים _____.

- (1) לצייתנות / לחופש וליצירתיות
- (2) ליוזמה ולעצמאות / לצייתנות
- (3) לפיתוח דמיון וליצירתיות / ליוזמה ולעצמאות
- (4) לויתור על סמכות / לפעולה יצירתית

מפתח תשובות נכונות

קטעים לתרגול מקבץ 1

קטע ראשון

מספר השאלה	1	2	3	4	5
התשובה הנכונה	3	4	1	2	3

קטע שני

מספר השאלה	6	7	8	9	10
התשובה הנכונה	4	1	3	4	1

קטע שלישי

מספר השאלה	11	12	13	14	15
התשובה הנכונה	3	4	1	3	3

קטע רביעי

מספר השאלה	16	17	18	19	20
התשובה הנכונה	3	3	4	1	2

© כל הזכויות שמורות למרכז הארצי לבחינות ולהערכה (ע"ר)

אין להעתיק או להפיץ בחינה זו או קטעים ממנה בכל צורה ובכל אמצעי, או ללמדה - כולה או חלקים ממנה - בלא אישור בכתב מהמרכז הארצי לבחינות ולהערכה.